

Czym jest krytyczne myślenie?

Wczoraj obchodziliśmy Międzynarodowy Dzień Wolnej Prasy. Nie bez powodu krytyczne myślenie już od kilku lat widnieje na liście kompetencji przyszłości. Dlaczego? Tych powodów jest bardzo dużo.

Ilość produkowanych informacji w Internecie oraz szybkość dotarcia do grupy odbiorców jest zatrważająco błyskawiczna. Nasz system poznawczy nie nadąża z ich analizą i przetwarzaniem, dlatego często doświadczamy przeciążenia informacyjnego. Skutkuje to powierzchowną analizą wiadomości, popełnianiem błędów poznawczych, czytaniem jedynie nagłówków w mediach społecznościowych oraz scrollowaniem wiadomości. Aby radzić sobie z ilością wyświetlanych treści, szczególnie reklamowych, przestaliśmy na nie reagować. Nasz system percepcji wzrokowej po prostu zaczął ignorować przekazy marketingowe na stronach www, a zjawisko to nazwano ślepotą banerową. Sprawy nie ułatwia również to, że człowiek jest z natury skąpcem poznawczym. Co oznacza, że na co dzień stosuje heurystyki, czyli proste schematy myślowe, które pomagają mu radzić sobie z nadmiarem informacji i oszczędzać energię poznawczą. Lubimy w prosty sposób kategoryzować i klasyfikować przedmioty i ludzi, aby otaczający świat jawił mu się jako zrozumiały i przewidywalny. Nasz umysł ulega swego rodzaju pułapkom myślowym, które w swojej książce pt. *Pułapki myślenia. O myśleniu szybkim i wolnym* wnikliwie opisał Daniel Kahneman. Nie pomaga to oczywiście rozwijać krytycznego myślenia wśród młodego pokolenia. Dodatkowo w czasach digitalizacji mamy do czynienia z wieloma negatywnymi zjawiskami, które z jednej strony utrudniają naukę tej kompetencji, a z drugiej pokazują, dlaczego krytyczne myślenie jest aż tak istotne przy kształtowaniu przyszłych pokoleń.

Jakie są to zjawiska?

Zjawisko xero-kultury. Jest to tendencja do zapisywania na dysku niczym na wirtualnej półce na książki wszelkich artykułów, książek, raportów, które często nie są czytane lub dogłębnie analizowane i w związku z tym nie integrują się z dotychczasową wiedzą odbiorcy. A to, jak wiemy, wymaga czasu i pełnego skupienia zasobów mentalnych na tu i teraz. Więcej czasu przedstawiciele xero-kultury poświęcają na zdobycie materiałów kosztem ich przetworzenia.

Postprawda i dezinformacja. Pojęcie postprawdy zostało uznane za słowo roku 2016, w celu opisu rzeczywistości, w której fakty i rzetelna wiedza naukowa przestają mieć znaczenie w dobie rozwoju nowych mediów. Wiele przekazów bazuje na emocjach lub odwołuje się do

subiektywnych przekonań. Podobnie dzieje się w przypadku rozpowszechniania informacji związanych z COVID-19. Na szczęście w sieci nie brakuje również pozytywnych akcji przeciwdziałających szerzeniu się dezinformacji w związku z COVID-19. **Nauka To Lubię** Tomasza Rożka oraz **Uwaga! Naukowy Belkot** Dawida Myśliwca to dwa rzetelne kanały naukowe w mediach społecznościowych, zachęcające do poddania krytycznej analizie dostępnych treści, które codziennie nas zalewają.

Krytyczne myślenie? Ale co jest jego istotą?

Z pozoru wydaje się nam, że rozumiemy, co jest istotą krytycznego myślenia. Jednak zniekształcenia poznawcze lub szybkość sądów, które powszechnie formułujemy, pokazują coś zupełnie innego. Krystyna Górniak-Kocikowska w artykule pt. *Krytyczne myślenie, a krytyczne słuchanie* podkreśla, że nabycie umiejętności krytycznego myślenia przez studentów w Stanach Zjednoczonych zostało określone jako jeden z najważniejszych warunków osiągnięcia sukcesu dydaktycznego. Critical thinking został więc wprowadzony jako jednosemestralny, obowiązkowy przedmiot na wielu uczelniach amerykańskich. Francis Bacon w swojej definicji zwrócił uwagę na powolne wydawanie sądów oraz cierpliwość w procesie krytycznego myślenia. Inni badacze z kolei podkreślają, że jest to świadomy akt poznawczy, który wymaga wysiłku i zaangażowania. Jego istotą jest analizowanie zjawisk z różnych punktów widzenia, opierając się na wysokiej jakości dowodach, minimalizując udział w tym procesie własnych przekonań. Osoba myśląca krytycznie potrafi przeanalizować argumenty za i przeciw jakimś tezom, a w przypadku odkrycia słabości swoich lub cudzych sądów – skorygować je. Nadrzędną wartością, która powinna przyświecać temu procesowi, jest prawda. Krytyczne myślenie jest więc kompetencją nabywaną w procesie edukacji.

Pozytywne praktyki.

W sieci nie brakuje również pozytywnych praktyk ze strony naukowców i popularyzatorów nauki, promujących wartość krytycznego myślenia. Jedną z bardziej znanych organizacji jest **Klub Sceptyków Polskich**, którego współzałożycielem jest dr Tomasz Witkowski. Nadrzędnym celem tej organizacji non-profit stało się propagowanie rzetelnej wiedzy naukowej oraz ochrona przed szkodliwą dezinformacją w obszarze pseudonauki. Dużą popularnością cieszy się kampania w mediach społecznościowych **A dowodzik jest?**, której twórcą jest portal www.mala-psychologia.eu. Zachęca ona do pytania o dowody oraz uświadamia nas, że opieranie swojej wiedzy na własnych przekonaniach jest złym nawykiem.

Jeśli chcesz porozmawiać o krytycznym myśleniu w kontekście rynku pracy zapisz się na konsultację z doradcą zawodowym, pisząc na: doradcy.zawodowi@up.krakow.pl

W celu lepszego zgłębienia tematu krytycznego myślenia zachęcamy do obejrzenia filmu

Mileny Drzewieckiej *Heurystyki* – *Higiena Umysłu*:

<https://www.youtube.com/watch?v=lo2yHMndwgE>

Justyna Chyla

Doradca zawodowy ABK UP